

مدرسه آزمایش و نمونه

یا مدرسه مدل

تجارش آقای فوادی

در عالم تصور انسان سبک عنان است. بر هر کاری توانائی نامحدود دارد. میتواند بدون وسائل مادی در آسمانها پرواز کند و با سرعتی غیر قابل سنجیدن دنیای ستارگان را ببیند، چنانکه شاعر میگوید.
خیز جو عیسی بر این طارم خضرا خرام
گوش کوا کب بمال چشم ثواقب بکن
اعماق زمین را کاوش کند زندگی خود را با بهترین وجه دلخواه مرتب ساخته ابد الدهر در آن زندگی کند؛ بطوریکه جز خوبی و خوشی چیزی نبیند.

این استعداد تصور و فکر در تمام مراحل زندگی با انسان همراه است. بکنفر نویسنده - عضو اداره - تاجر - عمله و غیر هم هر يك كم و بیش از این استعداد بهره مند میباشند و هر يك در قسمت کار و آرزوهای خود نقشه ها و تدبیرهایی در عالم خیال می پروراند.

لیکن بقول شاعر: ز عشق تا بصودی هزار فرسنگ است. همینکه انسان از عالم تصور و فکر یا بعرضه امکان و مقام تجربه گذاشت از هر طرف خود را مقید و هزارها مانع در جلو خویش می بیند. بطوریکه هزار يك نقشه خود را عملی نس باید. این است که هر کس دیر یا زود اختلاف بین تصور و تحقق - نظر و تجربه - علم و عمل را ادراک میکند. پس در عالم فکر میتوان در آسمان فصر طلائی ساخت اما در مرحله عمل و تجربه يك بنا از خشت و گل راهم بدون تحمل رنج و مشقت و خون دل نتوان بوجود آورد.

علم تربیت و تعلیم نیز مقاصدی دارد تا يك فرد را بدرجه رساند که مواهب و استعداد فطری او بنحو اکمل بظهور برسد و برای رسیدن باین مقصد مسائل و مطالب بسیار و راه های مفید پیشنهاد می کند، با اینهمه آیا بکنفر تا کنون پیداشده که بتواند این منظور را در مورد يك فرد عملی سازد؟ اما باید اقرار کنیم که ترقیات بشر زاده فکر قبلی او است. زمانی که هنوز شهرها بمعنای امروز با خیابانهای وسیع و جاده های صاف و سایر وسایل ارتباط وجود نداشت مردم فکر پرواز در هوا را داشتند بلکه قبل از پیدایش تمدن ساده هم این فکر و امثال آن را در دماغ خویش می پیروانیدند. در قصه های اسکندر نامه می بینیم چگونه جالینوس و بطلمیوس الهای مصنوعی بکار برده از دست اسکندر فرار می کردند. مگر علم شیمی زاده کیمیا نیست؟ پس فکر هم لازم است لیکن نباید تنها بآن اکتفا کرد، باید هم آنرا بکار انداخت هم از کار غافل نشد. بخصوص در امر تعلیم و تربیت که باید کتب مربوطه را مطالعه کرد و از جریان ترقیات آن دائماً مستحضر بود و در پیشرفت آن فکر کرد. لیکن نباید از کار غفلت کرده عمل را فدای خیال و تصور ساخت زیرا تجربه در تعلیم و تربیت مقام اول را حائز است.

بعضی اصرار دارند در اینکه باید در ضمن کار و جریان عمل فکر خود را بکار انداخته مقاصد تازه را ابتکار کرد. شاید هم حق با آنها باشد زیرا اگر کسی بخواهد فکر قبلی خود را بموقع اجرا گذارد بوعنی بر میخورد که گاهی نقشه خود را غیر عملی و خنثی مشاهده میکند مثلاً آبادر

دنیا مدرسه سراغ داریم که از حیث تشکیلات و جریان کار و نتیجه آن آرزوهای بلند علم تعلیم و تربیت را مطابق آنچه که در دماغها پرورده می شود وجود آورده باشد؟ بدیهی است که چنین مدرسه وجود ندارد. این است که باید بکس قسمت فکر کرد و نه قسمت در عمل و تجربه کوشید و بعد از تحقق فکر نتیجه را عمومیت داد آنوقت میتوانیم از نتایج زحماتمان برخوردار شویم.

باز هم تکرار می کنم که ممکن است مبادی زیادی از علم تعلیم و تربیت را تحصیل و در آن تبحر حاصل کرد لیکن این تنها کافی نیست باید از آن معلومات استفاده کرد و آن را بموقع عمل گذارده نتیجه گرفت. یک نتیجه عملی و مثبت که دیگران هم بتوانند از آن بهره مند شوند مهمتر و نافعتر از معلومات وسیعی است که نتیجه از آنها عاید نشده باشد. این است که در عمل می بینیم از معام کار آزموده و بانجربه بیشتر از معلمی که تازه یا بحر حلقه تعلیم و تربیت گذاشته استفاده می بریم. از اینرو باید وسایلی فراهم کرد که نتیجه های مثبت و راههای عملی تعلیم و تربیت را که در یک قسمت از مؤسسات معارفی بدست می آید با اطلاع عامه برسانیم تا دیگران نیز بتوانند آن راهها را مورد استفاده قرار دهند.

آری ما نباید اکتفا باین کنیم که مدرسه داریم و اطفال را در آن تعلیم داده و تربیت می کنیم بلکه باید در تکمیل و تحسین آن بکوشیم تا بتوانیم بیشتر نتیجه بگیریم، کمتر وقت تلف کرده بیشتر موفق شویم. هر چه بیشتر بتوانیم از تجربه دیگران استفاده کنیم بهمان نسبت راهها کوتاه تر میشود. راست است که مال مغرب زمین در این قسمت پرمایه تر و تجربه آنها از ما بیشتر است لیکن این راهم باید بدانیم که نتیجه عملی معلومات آنها نسبت بمحیط و نژاد قرق می کند. پرورش دماغی و احساسات ما ایرانیها با آنها فرق دارد این است که ما خود نیز احتیاج بتجربه و آزمایش داریم تا نسبت بمحیط و ملت خود دارای تجربه و اصول مسلمی شویم زیرا تنها اطلاع از مبادی تعلیم و تربیت سبب حصول آن نمیشود.

از جمله اقدامات موثر در این راه طبع و نشر مجله تعلیم و تربیت می باشد که اطلاعات مفید و عملی آن برای ما مورد استفاده است لیکن روش آن روی اصول کلی و احتیاجات عمومی معارفی مملکت می باشد نه آنکه بخواهد فی المثل دائره محدودی برای خود اختیار کرده تنها راجع بکود کستان - دبستان - دبیرستان و غیره بحث کند. قسمتهای بخصوص مذکور را باید مؤسسات دیگر عهده دار شوند. راست است که معلمین ما در تمام نقاط مملکت با عمل و تجربه مواجه هستند لیکن افرادی که بخواهند در قسمتهای بخصوص نتیجه تجربه خود را در استفاده عموم بگذارند یا آنکه عدّه آنها محدود است و با آنکه استفاده از تجربه آنها بواسطه نبودن یک موسسه موظفی که تجربه آنها را طبع و نشر کند میسر نیست.

و از طرف دیگر صحیح است که دانشسراها هر یک دارای یکباب دبستان می باشند که محصلین در کلاسهای آن میتوانند تمرین و ممارست کنند لیکن نتیجه این تمرین و ممارست مستقیماً عاید خود محصلین میباشد و علاوه این دبستانها نمی توانند از عهده حل مشکلات سایر معلمین مملکت برآیند زیرا محصلین دانشسراها که در دبستان بتمرین مشغولند تازه آن راهی را می بینند که سایر معلمین آن را قبلاً بیموده اند.

پس برای پیشرفت امر تعلیم و تربیت در کود کستان و دبستان علاوه بر وجود کتب

راهنما و مجلات معارفی و دانشسراها احتیاج به مدرسه آزمایش و نمونه داریم که شمه از وضعیت و وظائف آنرا بنحو خیلی مختصر ذکر میکنیم:

مدرسه آزمایش و نمونه یا مدرسه مدل در پیشرفت تعلیم و تربیت اهمیت فوق العاده دارد این مدرسه کانون آزمایش و اخذ نتیجه و راهنمای سایر مدارس است. نتایج عملی چنداب از این مدرسه که در مرکز و مراکز ایالات و ولایات افتتاح یابد در اندک مدتی محسوس خواهد شد. همه بر این اتفاق دارند که تعلیم و تربیت ابتدائی طفل اگر بر پایه صحیح استوار باشد مهمترین عامل پیشرفت در دوره های بعدی زندگی او خواهد شد. هر نقصی در کار و روش شاگرد دبیرستان و دانشگاه دیده شود منشأ آن را باید در کود کستان و دبستان تفحص کرد - دقت و توجه صبر و حوصله - سرعت انتقال - عادت داشتن ب فکر - نظافت - نظم و ترتیب - عزم و اراده - استقامت و امثال اینها را اگر دبستان بشاگرد ندهد در مراحل بعد نمی شود چنانکه باید باو داد این است که هر دانشوزی برای پیشرفت تعلیم و تربیت داریم باید ابتدا آنرا در مورد کود کستان و دبستان که تمام افراد مملکت بحکم اجبار باید آنها را طی کنند بخرج دهیم.

پس مدرسه نمونه باید شامل کود کستان و دبستان باشد که کارکنان آن دارای معلومات کافی در قسمت تخصص و کار خود بوده و بعلاوه تجربه و نمرین نسبه ممتدی را دارا باشند و از اینها گذشته عشق و علاقه مفرط بکار همراه آنها باشد و تمام قوی و حواس خود را در پیشرفت این مدرسه بکارند از آنجا که وظیفه مهمی که عبارت از کوشش در کاروراهنمائی است بعهده دارند. مدرسه آزمایش و نمونه باید محلی باشد که هر کس در آن يك فعالیت و حرکت جدی و يك روح کار و نشاط موسسه عام المنفعه ای را برای العین به بیند. تحول و ابتکار دائما همراه جریان کار آن باشد. روح سستی و بی فکری و عدم علاقه به هیچوجه بین کارکنان و شاگردان آن راه نیابد. مرکزی باشد که مراکز علمی دیگر بطوع و رغبت از آن استفاده کنند.

مدرسه آزمایش و نمونه نه تنها در مرکز بلکه در سایر قسمت های مملکت نیز لازم است زیرا راه اجرای پروگرام وزارت جلیه معارف در کایه نقاط بواسطه اختلاف آب و هوا و سواقی تاریخی قسمتها فرق میکند.

مدرسه آزمایش و نمونه باید بطور کلی قسمت های ذیل را مورد مطالعه و توجه قرار دهد:

- ۱ - تقسیم کار بین کارکنان مدرسه بطوری که هر يك کاری را که از او ساخته است عهده دار شود .
- ۲ - طرز و راه پذیرفتن شاگرد از نظر حفظ الصحه و معرفت النفس .
- ۳ - طرز تقسیم بندی مواد پروگرام .
- ۴ - تشویق شاگردان بکار که بدون ترس و اجبار باشوق و میل تحصیل کنند.
- ۵ - اتخاذ تدابیر لازمه برای دادن معلومات عمیق بشاگرد .
- ۶ - تبادل نظر بین آموزگاران برای پیدا کردن راههای پیشرفت شاگردان
- ۷ - عادت دادن شاگرد برای بکار بردن معلومات در زندگی
- ۸ - تفتیش واقعی و سنجیدن صحیح و عادلانه در ارزش کار شاگرد
- ۹ - تنظیم و تعدیل زندگی اجتماعی شاگردان و برانگیختن وسائل مؤثر برای جلوگیری

از انحراف و سوء رفتار آنها . همچنین تولید عشق بکار و حب وطن و احترام بحق دیگران و سایر مزایای اخلاقی باید مورد نظر واقع شود .

۱۰ - تقویت قوای مذهبی و جسمانی شاگردباعتبار اصول تناسب که افراط و تفریط در هیچیک بعمل نیاید و این ازمهمترین مسائل تربیت است .

۱۱ - جمع آوری و ثبت نتایج کار و تقدیم آن بمقامات مربوطه وزارت معارف . این بود مختصری از لزوم و وظیفه مدرسه آزمایش و نمونه که بعضی از مطالب آنرا در اینجا ذکر کردیم و انتظار داریم اشخاص بصیر و علاقه مند در اینکار در کلیه مسائل مربوطه به آن بحث کنند و مطالب لازم و مربوط بآنرا در معرض استفاده عموم بگذارند .

بدیهی است وزارت جلیله معارف که بخصوص امروز در بالا بردن محیط علمی مات و توسیع آن جهد بلیغ مبذول می دارد بهتر تشخیص خواهد داد که موقع بوجود آوردن چنین مؤسسه رسیده است یا نه .

احصائیه

وضع معارف در ۳۱ مملکت

دفتر بین المللی تعلیم و تربیت احصائیه جالب توجهی از وضع معارف در ممالک مختلفه دنیا انتشار داده و در آن بودجه هر مملکتی را با مقداری که از آن در راه امور معارفی صرف میشود تعیین نموده است که ما منتخبی از آنرا در اینجا نقل می کنیم . در این صورت از ممالک انگلستان و ممالک متحده امریکا و روسیه اسمی برده نشده است .

اسامی ممالک	نسبت مصارف معارفی با بودجه مملکت	اسامی ممالک	نسبت مصارف معارفی با بودجه مملکت
ناحیه ژنو	۲۳٫۱ درصد	زناند جدید	۱۰٫۴ «
هاند	« ۲۱٫۱	مصر	« ۱۰
سوئد	« ۱۹٫۹	پرتغال	« ۹٫۵
شیلی	« ۱۸٫۹	بازیک	« ۹٫۱
ایرلند	« ۱۸٫۲	ژاپون	« ۸٫۸
دانمارک	« ۱۸٫۲	ایتالیا	« ۸٫۴
آلمان (پروس)	« ۱۸٫۱	ایران	« ۸٫۱
هندوستان (مدرس)	« ۱۶٫۸	اسیانی	« ۷٫۸
رومانی	« ۱۵٫۹	یونان	« ۷٫۳
بلغارستان	« ۱۵٫۷	یوگوسلاوی	« ۷٫۲
نروژ	« ۱۴٫۷	فرانسه	« ۶٫۹
مجارستان	« ۱۳٫۱	ترکیه	« ۵٫۶
لهستان	« ۱۳٫۲	چین	« ۴٫۹
چکوسلواکی	« ۱۲٫۱	سیام	« ۲٫۵
آلبانی	« ۱۱٫۸	اطربش	« ۲٫۹
استونی	« ۱۱٫۳		